

д-р Николай Скарлатов

**КОРУПЦИЯТА И ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА
В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПРЕЗ 2008–2013 Г.**

София, 2014

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© д-р Николай Скарлатов, автор, 2014

© Издателство „Изток-Запад“, 2014

ISBN 978-619-152-557-7

Д-Р НИКОЛАЙ СКАРЛАТОВ

КОРУПЦИЯТА

И ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА
В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

2008–2013

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	9
Първа глава	
Пари, политическа власт, корупция.....	19
Втора глава	
Гърция	71
Трета глава	
Италия	133
Четвърта глава	
Испания	169
Пета глава	
Португалия.....	207
Шеста глава	
Франция.....	235
Седма глава	
Германия.....	295

С изследване на корупцията се занимавам повече от 25 години. Установил съм, че тя е като вятъра – усеща се, но не може да бъде уловена.

С тази книга искам да покажа мащабите на корупцията и за вредите от нея.

В борбата с корупцията участват много държавни институции и неправителствени организации. Искам да уважа техния труд и усилия. Благодаря на всички автори, чиито изследвания съм цитирал (като съм посочвал източника).

Благодаря за съдействието на съпругата ми Емилия и за техническата помощ на Димитър Марков, Илиян Къндев, Витка Петрунова.

ВЪВЕДЕНИЕ

Желанието България да стане член на Европейския съюз (ЕС) беше наистина голямо. Мечтата за свободно пътуване, работа и просперитет тласкаше хората с пълна сила към съюза. Дали беше готова България за това членство? Труден въпрос. Сигурно е обаче, че ЕС си позатвори очите за нашите недостатъци с надеждата, че ще ни вкара в пътя; не знае обаче колко упорити сме българите като народ. Българският бисер „Елате си вземете лордо“ показва несломимата ни упоритост. Преборването с нашия манталитет и култура не е проста работа. Иска много време и упорит труд. Ще издържат ли европейците? Всеизвестно е, че Римската империя не ни се опря. Нито пък Византия. Отоманската империя и тя си отиде по своя ред. Германската коалиция бе победена, Съветският съюз се разпадна. Българите си остават непроменени. Много е пресилено и надменно, нали?

След политическите промени през 1989 г. настанаха тежки времена за страната. Започна едно пладнешко разграбване на всичко създадено дотогава. Неграмотни и не чак дотам грамотни хора наложиха корупцията като инструмент и практика на раздържавяването. Приватизираха се 1000 предприятия, оставаха да работят 8–9 от тях. Останалите ги срязваха на скрап. Металът от България захрани половин Европа. Създаде се олигархия; ножицата между богати и бедни силно се разтвори. Според едно изказване на българския президент Росен Плевнелиев от приватизацията на активи страната е трябвало да получи 30 млрд. лева, а в хазната са влезли само 3 млрд. лева. Тези стойности са по социалистическите баланси

на предприятията и нямат нищо общо с пазарните цени, които са многократно по-високи. Една част от активите беше продадена в европейските страни на ниски цени от хора, които до тогава нямаша нищо общо с международната търговия.

В една такава обстановка – без работещи законодателство, съдебна система, правораздавателни органи и администрация – страната изпълни повечето изисквания и стана член на ЕС. Това действие беше политически целесъобразно както за ЕС, така и за България. След влизането на страната в съюза се направиха много неща, но манталитетът, за който споменахме по-горе, не се промени. Потвърждение за това е вярата ни, че само ЕС може да ни оправи. Изгубили сме доверие в собствените си правителства. Която и партия да е на власт, правителството ѝ се забърква в корупционни скандали и престъпления. ЕС и различните неправителствени организации алармират за всичките проблеми, но напредъкът е незначителен.

Българските правителства се задоволяват с информацията, идваща от ЕС: че Съюзът е болен, че корупцията не е български патент – сиреч, че европейците са много по-напред в тази област от българите. Аз започнах да се съмнявам в това. Обикновено се съмнявам във всичко и го подлагам на анализ; вярвам единствено на аргументите. В преследване на фактите и истината започнах да проучвам корупцията и проблемите, свързани с нея в ЕС.

Много автори пишат по тези въпроси. Корупция е съществувала от момента, в който определени хора са започнали да управляват парите на обществото. Историята на корупцията е многовековна. Тази книга обхваща различни аспекти на по-значимите корупционни практики в някои държави от ЕС, които са подвластни на този феномен. В книгата се разглеждат корупционните процеси и влиянието им върху кризата в Гърция, Италия, Испания, Португалия, Франция и Германия през последните години. Използвал съм материали на специалисти в областта, като съм ги цитирал дословно, с посочен източник.

Нека хвърлим съвсем бегъл поглед на корупцията в ЕС преди 2007 г., когато България не е била негов член. Ще спомена само, че по време на социализма корупцията в България беше „кокошкарска“. Въпреки това в периода 1998–2006 г. тя

се разви и бързо набра скорост. Статистиката показва, че след влизането на страната в ЕС корупцията е продължила да се развива.

Европейската комисия (ЕК) – в своя мониторингов доклад за България по въпроса за корупцията – остави впечатлението, че тя е българско заболяване в ЕС и от нея се е излекувала дори Румъния. Дали наистина даването на пари под масата си е само наш проблем? Поглед към положението в страните от ЕС ни кара да се запитаме дали съществуването на корупция ни отличава от напредналите държави, или е нещо, което – на против – ни сближава с голямото европейско семейство.

Гърция. Нестихващите скандали заради корупция наложиха необходимостта от безпрецедентни за Гърция промени в конституцията. Те целят най-вече засилване на прозрачността в политиката и в публичния сектор. Последваха разкрития за корупция на правителството на партията „Нова демокрация“ и на ПАСОК. Не спират и скандалите във висшия клир заради корупция, аморално поведение и дори контрабанда с икони и наркотици.

Разкри се наличие на корупционна мрежа в съдилищата в цялата страна. Високопоставени гръцки магистрати са разследвани за вземане на подкупи в значителни размери.

Франция. Аферата, добила популярност като „Клиърстрийм“ с тайни сметки в люксембургската банка, се очертава като един от най-големите политически скандали в историята на модерна Франция. В списъка бяха тогавашният министър на вътрешните работи Саркози, както и бившите министри на финансите и отбраната Доминик Строс-Кан и Жан-Пиер Шевенман. Те са получили подкупи под формата на комисиони от продажбата на френски фрегати на Тайван. По-късно списъкът се оказа фалшив. Френските журналисти Дени Робер и Паскал Лоран разкриха дейността на „Клиърстрийм“. През 1997 г. те получават документи на „банката на банките „Клиърстрийм“ и я обвиняват в пране на големи суми. „Документите разкриват схемата, по която една банка може да преведе милиони евро на друга, без да има никаква следа от това. Ето как изчезват в нищото седемцифрени комисиони, преведени след съмнителни сделки. [...] Съществува един паралелен фи-

нансов свят без граници, който никой не може, а и не иска да контролира“, коментира журналистът Паскал Лоран.

Няколко думи за корупционния скандал с Ролан Дюма – социалистическия външен министър на Франция. Парижкият съд го обвини в корупция. Обвинението е, че Дюма е използвал влиянието си, за да бъде назначен нов президент на държавната петролна компания „Елф“, който пък после е назначил на работа любовницата на Дюма Кристин Девиер-Жонкур. Държавната компания ѝ е изплатила сума от около 10 милиона долара в периода 1989–1993 г.

Съдът установява, че Митеран е ползвал средства от „Елф“ за кампанията по преизбирането през 1994 г. на близкия му приятел Хелмут Кол. Големият въпрос за Франция бе как политическите партии в периода 1980–1990 г. са се финансирали чрез подкупи, свързани с обществени поръчки в Париж и други големи градове.

Италия. Не знам дори откъде да започна... Бившият премиер на Италия Силвио Берлускони несъмнено държи първенството по брой обвинения в злоупотреба и корупция. Екстравагантният бизнесмен-политик твърди, че от години срещу него и медийната му империя „Медиасет“ се води системна битка, включваща обвинения в корупция и данъчни измами. Към 2013 г. „Медиасет“ управлява три национални телевизионни канала и 60% от общите рекламни приходи. Берлускони е изправян на съд поне шест пъти по обвинения в подкупване на финансова полиция, незаконно политическо финансиране, двойно счетоводство, данъчна измама и подкупване на съдия.

Беглото напомняне за корупцията в старите членове на ЕС (преди приемането на България) показва, че корупцията в съюза е съществувала преди нашето членство и патентът за нея принадлежи на други държави. Може би правото на патент трябва да се даде на Италия, която с гордост може да се похвали, че не е засрамила римските си праотци. Сенека и Нерон могат да спят спокойно. Гърция би могла да има претенции за патент, но историческите факти дават предимство на Италия. Да се приписва на България водещо място по корупция в ЕС, е доста пресилено макар че страната дава своя принос за разболяването на съюза.

Нека видим дали корупцията е болест на ЕС, или всички подобни критики са неоснователни и гонят някаква обществена изява.

През септември 2011 г. ЕК публикува проучване на Евробарометър за корупцията в ЕС. Данните от това проучване ни дават още веднъж основание да сме спокойни, че положеният труд за написването на тази книга няма да е напразен. Опасността от разширяването на това явление все повече се увеличава, защото проучването показва, че корупцията устойчиво е завладяла ЕС. Девет от десет участници в запитването в седем европейски страни членки на съюза заявяват, че корупцията е голям проблем за страната им. Три четвърти от европейците продължават да приемат корупцията като сериозен проблем в ЕС. Преобладава мнението, че през последните три години тя се е увеличила и се е развила на всички равнища на управление. 74% от европейците определят корупцията като сериозен проблем в страната им. Те твърдят, че корупция има в местните, регионалните и националните институции. Смята се, че подкупите и злоупотребите с власт се срещат във всички области на публичната администрация.¹ Общо е мнението, че прекалено тесните връзки между бизнеса и политиката допринасят за корупцията. Мнозинството от запитаните не вярва, че има достатъчно прозрачност и надзор при финансирането на политическите партии. Двама от трима европейци заявяват, че корупцията е част от бизнес културата в страната им. Една трета от анкетираните казват, че са лично засегнати. Мнозинството от европейците е загубило всякаква надежда и казва, че корупцията е съществувала винаги и е неизбежна.

Икономическите разходи в резултат на корупцията в ЕС се оценяват на около 120 млрд. евро годишно, а светът харчи за подкупи 1 трилион долара годишно.² Сериозни суми, за да не им обръщаме внимание. Помислете си само – какво може да направи светът с тях?

Корупцията е заболяване, което руши държавите отвътре, води ги до разруха. Няма да сбъркаме, ако направим извода, че основната причина досега да се разпаднат империите е корупцията. Затова, ако не се вземат решителни мерки срещу нея, тя ще разруши все някога и ЕС; по-голямата част от европейците

са на мнение, че институциите му са корумпирани³. Основание за този извод ни дава и изказването на еврокомисаря по вътрешните работи на съюза Сесилия Малмстрьом. Тя с разочарование отбелязва, че практическите резултати в борбата с корупцията в ЕС остават незадоволителни и че е крайно време националните правителства да предприемат мерки. Според Малмстрьом успехът в борбата с корупцията зависи от волята и ангажираността на лидерите, отговорни за вземане на решения на всички равнища. В борбата с корупцията 42% от европейците разчитат на полицията и на съдебната власт, като само 6% разчитат на политическите представители.⁴ Защо ли? Корупцията е нещо ненормално за една държава. Тя е грешка на политиката.

Трябва да отбележим, че ЕС не е център на корупцията. Цялостното устройство на световния икономически модел предполага корупция. Световната монетарна система например генерира зависимост, която мултинационалните банкови картели осъществяват чрез кредитирането. Дълговите кризи означават плащане на лихви, изсмукване на резултатите от труда, завладяване на природни богатства и територии, обезличаване на народите и лишаването им от суверенитет. Тази зависимост се трансформира в тотална власт, която е власт на парите и – като всяка тотална власт – покварява и корумпира на всички нива. Съвременната форма на съществуването на такава власт е демокрацията. Тя е най-рафинираната форма на диктатура. Глобализацията създава условия за корумпираност.

Какво се случва с икономиката на ЕС на този корупционен фон? Еврозоната е в криза. Прогнозата на ЕС за 2012 г. предвиждаше икономиката на съюза да се свие. Кризата от Еврозоната се прехвърли и в целия ЕС. През 2013 г. в рецесия останаха Гърция, Испания, Италия, Португалия, Словения, Кипър. Безработицата в ЕС остава около 11%, а в еврозоната около 12%, въпреки различните ѝ нива в държавите членки.⁵

Вътрешното търсене в ЕС ще продължи да бъде слабо. То ще бъде ограничено от изплащанията на задлъжнелите държави членки. Износът се развива добре и той ще компенсира отчасти слабото вътрешно търсене. Незначителният растеж на икономиката ще се дължи преди всичко на износа.

В службите за борба с корупцията на ЕС доверието е по-голямо в сравнение с това в националните. Всеки втори човек в Европа чака ЕС да ни пребори корупцията. Икономическата и политическата ситуация в ЕС не са добри, затова евроскептицизмът намира благоприятна почва. В сравнение с другите европейци българите са най-големите оптимисти – те мислят, че ЕС им помага за намаляването на корупцията, сочи проучване на Евробарометър⁶. 46% са заявили, че вярват в действията на ЕС срещу корупцията. Девет от десет участници в допитването от България, Гърция, Португалия, Кипър, Румъния, Словения и Чехия оценяват корупцията като голям проблем в своята страна. Гърците, румънците и българите са на мнение, че в техните страни корупцията е по-разпространена, отколкото в останалите държави от ЕС.

По-голямата част от европейците смятат, че институциите на ЕС са корумпирани, но най-малко това мнение се споделя от поляци, румънци и българи. Изследването отчита, че гражданите на България и на Румъния са най-малко информирани по този въпрос.

От всички в ЕС българите са най-убедени, че полицията, съдът и митниците в тяхната страна са корумпирани – близо 80% дават такъв отговор. Румънци, българи, словаци и литовци най-често (около една четвърт) заявяват, че са били изнудвани. Същевременно българите (както и повечето от останалите граждани на ЕС) заявяват, че ще се обърнат към полицията, ако станат жертва на корупция.

Голяма част от европейците са на мнение, че корупцията се разраства заради липсата на ефективни наказания. Мнението, че корупцията се дължи на ниски доходи и лоши социално-икономически условия, се споделя от всеки пети европейец, а в България от двойно повече хора.

В борбата с корупцията в рамките на Европейския съюз резултатите са незадоволителни. Ръководството на съюза многократно заявява, че е време за действия. Те очакват националните правителства да предприемат решителни мерки. Ето къде се разминават интересите. Европейските граждани разчитат на ЕС в борбата срещу корупцията, защото националните служби са силно зависими, а европейските ръководители

казват – това не е тяхна работа, а на националните правителства. Докато не се обединят усилията, резултат няма да има.

През юни 2011 г. Европейската комисия прие пакет от мерки за борбата с корупцията, в който се призовава за по-силен акцент върху нея във всички подходящи политики на ЕС. В тях ще се отчита актуалното състояние на борба с корупцията във всичките 27 държави членки.

Предстои приемането на законодателства за отнемането на придобито чрез престъпна дейност имущество, за реформа на правилата за обществените поръчки, по-подробни статистически данни за престъпността и засилена политика за борба с измамите на европейско равнище.

Гражданите на целия ЕС смятат, че подкупите и злоупотребата с власт се срещат във всички области на публичната администрация.

Икономическата криза, която обхвана южните държави членки на ЕС, показва колко важна роля играят корупцията и престъпността в тези страни. Загубите за ЕС се равняват на целия бюджет за управлението на общността. Корупцията е постоянен проблем за общността. Този проблем показва тенденции на влошаване, което се отразява негативно на доверието в ЕС. Борбата срещу този проблем не се радва на много успехи. Държавите правят опити да координират действията си, но резултатите са незначителни. Това, че в различните страни нивата на корупция са различни, не е защото едни държави се борят с нея по-добре от други, а защото при различните страни нивата на развита демокрация варират; да не говорим за културното развитие и менталитета. Чувството, че чрез корупция крадат от собствения си джоб, у някои народи е по-добре развито, отколкото у други. Същевременно икономиката се глобализира. Това значи, че и съпротивата срещу корупцията трябва да се глобализира, защото последната отдавна е станала глобална. Необходими са общоевропейски споразумения; нямат никакво практическо приложение натискът и непоносимостта към корупцията. Всички държави говорят, че са в едно семейство – на ЕС, а всяка се оправя поотделно, коя както знае. Пакетът от мерки срещу корупцията, договорени в рамките на ЕС, и докладите в тази насока са положително

събитие, но досега безрезултатни. Това е така, защото ЕС не може да контролира и преследва грешките на правителствата в някои страни. Това е основният проблем. Страните са обединени в общеевропейската идея, но разединени в прилагането на обща антикорупционна политика.

Корупционният проблем – в своето разнообразие – вече е проучен. В детайли се знае за какво става въпрос. Тогава какво липсва? Липсва най-важното – политическа воля, която се изразява в това политиките да имат нулев толеранс към корупцията.

Не трябва да се пренебрегва и липсата на нагласа в съзнанието на хората. За много от тях рушветът е нещо естествено и ако не го получат, смятат, че са ошетени. А други пък смятат, че това е единственият път към богатството. За такива хора е наложително прилагането на закона, ограничаващ възможността да източват финансов ресурс, било на отделната държава, било на целия съюз.